

18. SØNDAG ETTER PINSE

Matteus 21,23–32*27. september 2026*

Evangelietekstene for denne søndagen og de to neste søndagene (18., 19. og 20. søndag etter pinse) omfatter en fortellingsenhet der Jesus møter Israels religiøse ledere, som spør hvor hans myndighet kommer fra, og hvem som har gitt ham myndighet til å handle slik han gjør. Denne konfrontasjonen danner rammen for tre lignelser: lignelsen om de to sønnene, som vi hører denne søndagen, etterfulgt av lignelsen om de onde vinbøndene og lignelsen om bryllupsfesten. Lignelsene bør ikke leses bare som uavhengige lærestykker. De tolker og skjerper Jesu konfrontasjon med Israels religiøse ledere.

Tekstanalyse

Den umiddelbare sammenhengen er viktig. Jesus har kommet inn i Jerusalem til messiansk hyllest, rensket tempelet og forbannet fikentreet. I tempelet har han helbredet blinde og lamme, mens barn har fortsatt å rope: «Hosianna, Davids sønn!» Det er derfor naturlig at overprestene og de eldste konfronterer ham. Spørsmålet deres er ikke om Jesus har gjort disse tingene, inkludert helbredelsene, men med hvilken myndighet han gjør dem. De er de anerkjente vokterne av den religiøse institusjonen, og Jesus har gått inn i tempelet og handlet nesten som om det tilhører ham. Spørsmålet deres kunne nesten parafraseres slik: Hvem ga deg tillatelse til å gjøre dette?

Dette spørsmålet åpner en viktig mulighet for forkynnelsen. Religiøse strukturer og embeter har nødvendige funksjoner, og overprestene og de eldste er ikke urimelige bare fordi de spør om myndighet. Faren oppstår når det å beskytte institusjonen blir viktigere enn å gjenkjenne det Gud gjør. Teksten reiser derfor et vedvarende spørsmål for kirken: Hvordan gjenkjenner vi Guds myndighet når Gud virker utenfor de strukturene som vi er vant til å se Gud virke gjennom? Troskap krever mer enn lojalitet til etablerte strukturer; den krever oppmerksomhet overfor Gud, slik at vi kan gjenkjenne sann lydighet også når den kommer fra uventede mennesker og uventede steder.

Jesus svarer på spørsmålet deres med et annet spørsmål: «Hvor var Johannes-dåpen fra? Fra himmelen eller fra mennesker?» Spørsmålet hans utfordrer indirekte deres eget krav på åndelig myndighet. Deres private drøftelse avslører problemet. De ser ikke ut til å spørre: «Hva er sant?» eller «Var Johannes sendt av Gud?» I stedet beregner de konsekvensene av hvert mulig svar. Hvis de sier «fra himmelen», vil Jesus spørre hvorfor de ikke trodde Johannes. Hvis de sier «fra mennesker», frykter de folkemengden, fordi folket betrakter Johannes som en profet. Deres troskap mot den religiøse institusjonen og bevaringen av deres egen posisjon har gjort det vanskelig for dem å svare ærlig på det Gud kanskje gjør. Deres tryggeste svar er derfor: «Vi vet ikke.»

Jesus gir så et svar på dilemmaet deres gjennom lignelsen om de to sønnene. En far ber sin første sønn om å gå og arbeide i vingården. Sønnen nekter, men senere ombestemmer han seg og går. Den andre sønnen gir det rette svaret – «Jeg går, herre» – men går aldri. Jesus spør: «Hvem av de to gjorde som faren ville?» Overprestene og de eldste svarer riktig: den første. Ved å gjøre det begynner de å avsi dom over seg selv. De har religiøse titler og gjør krav på Guds myndighet, men når de møter Johannes' kall til omvendelse, har de ikke svart.

Jesu valg av tollere og prostituerte er bevisst sjokkerende. I den religiøse verden Jesus levde i, var disse åpenbare syndere. Tollere ble i stor grad forbundet med utnyttelse, samarbeid med romersk makt og rituell urenhet, mens prostituerte representerte seksuell umoral og offentlig skam. Disse kategoriene

ville ha vært sjokkerende for tilhørerne nettopp fordi de betegnet mennesker som det respektable religiøse samfunnet anså som klart utenfor rettferdighetens grenser. Likevel sier Jesus at slike mennesker går inn i Guds rike før de religiøse lederne. Tollerne og de prostituerte, hvis liv synlig syntes å si «nei» til Gud, trodde Johannes da han kom «på rettferdighetens vei». De menneskene som virket lengst borte fra Gud, svarte Gud, mens de hvis liv offentlig sa «ja», ikke gjorde det.

Det finnes nåde i den første sønnens historie som ikke bør gå tapt ved at man bare konsentrerer seg om den andres hykleri. Den første sønnen får lov til å endre svaret sitt. Hans «nei» avgjør ikke resten av historien hans. Dette bidrar til å forklare hvorfor Jesus bevisst viser til tollere og prostituerte. Han antyder ikke at deres tidligere liv var uten betydning, men at deres tidligere liv ikke måtte få det siste ordet. De hadde sagt nei til Gud gjennom måten de levde på, men da de ble konfrontert med Johannes' kall, endret de retning. Den samme muligheten forblir sentral i den kristne forkynnelsen: Et menneske kan ha tilbrakt år, ja, til og med det meste av et liv, med å si nei til Gud, men nåden betyr at det aldri er for sent å vende seg mot Gud. Det som til slutt skiller de to sønnene, er ikke hva de en gang sa, men hva de til slutt gjorde.

Teologiske poenger

Dette gir også lignelsen en tydelig wesleyansk klang. Kristen tro kan til syvende og sist ikke reduseres til bekjennelse, status eller korrekt religiøst språk. Nåden kaller fram et svar, og ekte tro blir synlig i et forandret liv. John Wesleys vektlegging av hellighet i hjerte og liv passer naturlig inn her: Spørsmålet er ikke bare om man sier det rette om Gud, men om nåden frembringer virkelig lydighet. Overprestene kjenner det riktige svaret på Jesu spørsmål. Problemet deres er ikke mangel på religiøs kunnskap. De kan riktig identifisere hvilken sønn som gjorde farens vilje. Den urovekkende muligheten er at man kan gjenkjenne sannheten, undervise i sannheten og likevel motstå sannheten når den kaller til omvendelse.

Likevel finnes det også en kristologisk dimensjon som lett kan overses. Jesus forteller en historie om to ufullkomne sønner. Den ene sier nei og adlyder til slutt. Den andre sier ja og er til slutt ulydig. Men evangeliet fremstiller en annen Sønn. Jesus er Sønnen som sier ja til Faderen og trofast gjør Faderens vilje. Lederne begynte med å spørre hvor Jesus får sin myndighet fra. Matteusevangeliet besvarer til slutt dette spørsmålet, ikke bare gjennom et argument om myndighet, men gjennom Jesu egen identitet og liv. Han er Sønnen som lever i trofast lydighet mot Faderen, en lydighet som vil føre ham gjennom Jerusalem til korset.

Lignelsen behøver derfor ikke ende bare med den moralske formaningen: «Vær som den første sønnen, ikke som den andre.» Ingen av sønnene er til syvende og sist modellen for fullkomment sønnekår. Det er Kristus. Det kristne livet er ikke bare et forsøk på å bli mer lydig gjennom større anstrengelse, men et svar på nåden og en etterfølgelse av den lydige Sønnen. Den første sønnen gir likevel håp til alle som har sviktet i denne lydigheten: Vårt første svar behøver ikke være vårt endelige svar.

Konfrontasjonen og lignelsen hører derfor sammen. Overprestene spør Jesus om myndighet, men Jesus vender spørsmålet tilbake mot dem: Når Gud taler og handler, vil de da gjenkjenne Guds myndighet og svare? En religiøs posisjon er ingen garanti for at de vil gjøre det. En syndig fortid er ingen garanti for at noen ikke vil gjøre det. Det avgjørende spørsmålet er omvendelse og ekte lydighet. Teksten inviterer kirken både til å gjenkjenne Kristi myndighet når den utfordrer kjente strukturer, og til på nytt å høre den nådefulle muligheten som ligger i den første sønnens endrede svar. Guds kall gjør fortsatt et annet svar mulig, og den som kaller oss, er Jesus Kristus, Sønnen hvis eget liv er det fullkomne «ja» til Faderen.